

V otcově úplné bibliografii je uvedeno přes 600 položek,<sup>2</sup> a proto ve mně zůstává otázka, jak je možné, že zvládl tolik práce, navíc administrativní. Měl jistě železnou pracovní disciplínu. Počínaje koncem století se už postupně od veškerého dění izoloval, na vině byl především jeho první, silný srdeční infarkt. Často jsem se znovu ptala sama sebe, jak je možné, že toho tolik zvládl. Pro jeho odborné bádání ho ale stále motivovala nejen jeho pracovitost a pečlivost, ale i ten, s ní související, už zmíněný text fejetonu na jeho pracovním stole, který se stal jeho celoživotním mottem a končil slovy: „Nemám už moc času. A chci toho ještě hodně udělat.“ Času otec měl pořád jaksi málo, i když se dožil požehnané osmdesátky, a už nemohl svou práci, kterou měl tak rád, vykonávat po celých, pro něj tak dlouhých, šest let. A ta léta pro něj byla nakonec tou nejtěžší duchovní i fyzickou životní zkouškou.

## Studentská fonetická stáž v Ústavu pro jazyk český AV ČR

Šimon Zelenka, student kombinovaného lycea,  
Waldorfská střední škola Příbram  
Veronika Štěpánová, Ústav pro jazyk český AV ČR

simonzel007@gmail.com  
stepanova@ujc.cas.cz

V roce 2024 proběhl 20. ročník studentských stáží pořádaných Střediskem společných činností Akademie věd ČR v rámci projektu *Otevřená věda*,<sup>1</sup> který se zabývá popularizací vědy a výzkumu. Kromě jiného nabízí středoškolským studentům možnost zapojit se do vědecké činnosti na akademických pracovištích a nabýt tak nových zkušeností, které mohou zúročit při volbě budoucího studia či zaměstnání. V návaznosti na již vydanou zprávu *Studentské stáže Otevřená věda v Ústavu pro jazyk český v roce 2021* (Štěpánová – Šimečková, 2022) si nyní klademe za cíl přiblížit, jak se tato aktivita nadále vyvíjí, a zejména více rozšířit povědomí o studentských stážích i u učitelské veřejnosti.

Mezi desítky stáží, vypsané pro rok 2024 z nejrůznějších oborů v Akademii věd, patřila také *Fonetická stáž aneb [vislovnostní výskum]*, kterou lektorovala Veronika Štěpánová, vedoucí oddělení jazykové kultury Ústavu pro jazyk český AV ČR. Na základě životopisů a motivačních dopisů byli z 10 zájemců vybráni na tuto stáž dva studenti.<sup>2</sup> Schůzky probíhaly od ledna do listopadu jak prezenčně, tak online, přičemž další součástí stáže byla i samostatná domácí práce na zadaných úkolech. Časová náročnost se odvíjela od vzájemné dohody mezi lektorkou a studenty a činila minimálně

<sup>2</sup> Odkazy na Kopeckého bibliografie jsou uvedeny ve Slovníku české literatury po roce 1945 (hlavním autorem hesla byl Pavel Pešta), jehož digitální verze pod odkazem [online] dostupné z <<https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=410>> (Bibliografie nebyla od roku 1994 aktualizována).

<sup>1</sup> Více informací na webových stránkách [online] dostupné z <<https://www.otevrenaveda.cz/cs/index.html>>.

<sup>2</sup> Jeden z nich se mj. kvůli časové náročnosti stáže rozhodl stáž zhruba v polovině roku předčasně ukončit. Celkově je možné na jednu stáž přijmout až tři zájemce.

8 hodin měsíčně. Stážisté měli dále povinnost vést si pravidelné měsíční záznamy o své odborné činnosti, pořádit její fotodokumentaci a prezentovat své výsledky na listopadové konferenci Otevřené vědy.

Fonetická stáž začala v lednu 2024 prvním osobním setkáním, kdy stážisté poznali prostředí Ústavu pro jazyk český AV ČR, včetně jeho jazykové poradny, která slouží k zodpovídání nejrůznějších otázek týkajících se češtiny. Seznámili se nejen s rámcovým programem stáže, základními pojmy z fonetiky a ortoepie, ale zejména s elektronickými zdroji, určenými pro širokou veřejnost, v nichž je nezbytné zachycovat mj. noremní výslovnost (zejména *Internetová jazyková příručka*, *Databáze jazykových dotazů*, *Akademický slovník současné češtiny*). Na únorové on-line schůzce si pak studenti prohloubili znalosti o rozdílech mezi psanou a mluvenou formou jazyka a o fonetické transkripci (probírána byla jak česká fonetická transkripce, tak i mezinárodní fonetická abeceda IPA).<sup>3</sup>

Prvním samostatným úkolem pro stážisty byla v březnu pomoc při digitalizaci fonetických přepisů v publikaci *Klíč k výslovnosti cizích vlastních jmen* (Strahl, 1999). V dubnu se pak zapojili do výzkumů zaměřených na aktuální výslovnost zadané skupiny slov, a to pomocí poslechové analýzy autentických zvukových dat za posledních zhruba 10 let. Naučili se pracovat s rozsáhlou placenou databází monitorovaných zdrojů od společnosti Newton Media, a. s. Po vyhledání jednotlivých výrazů v záznamech televizních a rozhlasových vysílání si jednotlivé výskyty opakovaně pouštěli do sluchátek a výslednou zvukovou variantu pomocí české fonetické transkripce zaznamenali do podrobných tabulek spolu s dalšími údaji o konkrétním mluvčím, čase vysílání, druhu média atp. Pomocí těchto dat pak vyhodnotili převládající variantu/varianty a ve spolupráci s lektorkou doporučili podoby vhodné pro zápis výslovnosti např. v *Internetové jazykové příručce*.

Následně se naskytla příležitost prezentovat vybrané výsledky studentské stáže na lingvistické konferenci *Propria a apelativa – aktuální otázky III*, která probíhala v Liberci 3. a 4. 6. 2024. Přípravě na tuto vědeckou akci se věnoval značný čas i úsilí. Vzhledem k jejímu tématu byl zvolen aktuálně velmi frekventovaný anglicismus *stalker* a vlastní jméno *Windsor*, vycházející rovněž z anglického jazykového prostředí. Dotaz na výslovnost názvu tohoto hradu obdržela telefonická jazyková poradna právě ve chvíli jedné prezenční schůzky v rámci stáže, takže si studenti mohli bezprostředně ověřit, jak nesnadné může zodpovídání podobných otázek v praxi být. Referát byl v příjemném prostředí liberecké univerzity přednesen autory tohoto příspěvku společně, což dalo stážistovi jedinečnou možnost vyzkoušet si ústní prezentaci před řadou lingvistů a nabýt řadu dalších zkušeností, které získají středoškoláci jinak jen výjimečně.

Následující měsíce byly věnovány dalším výslovnostním sondám, sestavování písemné verze společného konferenčního příspěvku a také přípravě prezentace a podkladových materiálů pro závěrečnou studentskou konferenci.<sup>4</sup> Ta se uskutečnila v rámci

<sup>3</sup> K tomu viz např. [online] dostupné z <<https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=902>> a [online] dostupné z <<https://fonetika.ff.cuni.cz/o-fonetice/foneticka-transkripce/foneticky-prepis-cestiny/>> (cit. 15. 3. 2025).

<sup>4</sup> Viz také [online] dostupné z <<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Nadejni-stredoskolaci-prezentovali-vedecke-projekty-na-konferenci-Otevrene-vedy-00001>> (cit. 15. 3. 2025).

festivalu *Týden Akademie věd* ve dvou listopadových dnech v sálech hlavní budovy AV ČR na Národní třídě v Praze. Oblast humanitních a společenských věd byla spolu s vědami o neživé přírodě na programu ve čtvrtek 7. 11. 2024. Po počáteční promluvě tehdejší předsedkyně AV ČR prof. Evy Zažímalové představovali v jednotlivci či skupinky stážístů práci odvedenou ve svém oboru, za což je posuzovala a otázky jim kladla přítomná odborná porota. Prezence fonetické stáže byla vyhodnocena jako úspěšná, a to včetně dodržení striktního časového limitu (7 minut + 3 minuty na diskusi). Celá akce byla živě vysílána a záznam si lze dohledat i zpětně.<sup>5</sup>

Pořádání stáží je způsob, jak přiblížit vědu mladým lidem, kteří mohou z těchto zkušeností dlouhodobě čerpat i rozšiřovat povědomí o výzkumné práci a její nezbytnosti mezi svými vrstevníky. Jsou schopni být po určitém zaškolení účinnými pomocníky svých lektorů a také se stát v budoucnu novými odbornými posilami, rozhodnou-li se pokračovat ve své vědecké kariéře.<sup>6</sup>

## Z literární galerie: Václav Hrabě

Vladimír Novotný

vlno@seznam.cz

Následující srovnání se může zdát mírně přitažené za vlasy, proč se ale o ně přinejmenším nepokusit? Pokud klasik českého romantického básnictví Karel Hynek Mácha skončil v pouhých šestadvaceti letech a bohudík stačil napsat *Máj* a *Pout' krkonosskou*, byť tato jeho básnivá próza vyšla až mnohem později, erbovní tvůrce české poválečné poezie Václav Hrabě odešel na věčnost již v necelých pětadvaceti letech a za života nevydal knižně vůbec nic, všehovšudy několik básnických textů (plus jednu povídku) v literárních časopisech. Nic podobného Máchově *Máji* nestihl napsat a určitě ani neměl v plánu oslovit současníky skladbou tohoto typu, nepochybně v moderním podání. Nicméně se také on stal legendou, třebaže autorův literární odkaz představuje pouze nevelké, možná dokonce nepatrné torzo. Přesto se kolem jeho básnické osobnosti téměř okamžitě vytvořil nadčasový „hraběcí“ kult.

Než se však zamyslíme nad torzem autorova života a díla, připomeňme, že hned na počátku devadesátých let minulého věku se v našem literárním dějepisectví jako první začal básnickovou tvorbou zabývat Bohuslav Hoffmann, dlouholetý agilní člen redakční rady časopisu *Český jazyk a literatura*. S mladým literátem se setkal za vysokoškolských studií na Vysoké škole pedagogické v Praze a svou první stať o Václavu Hraběti uveřejnil už roku 1991 v *Iniciálách* pod emotivním názvem Bláznivý

<sup>5</sup> Viz [online] dostupné z <<https://www.youtube.com/watch?v=3rpaJWhnHI>> (cit. 15. 3. 2025).

<sup>6</sup> Literatura: *Akademický slovník současné češtiny* (2017–2025). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. [online] Dostupné z <<https://slovníkcestiny.cz>>; *Databáze jazykových dotazů* (2019–2025). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR., [online] Dostupné z <<https://dotazy.ujc.cas.cz/>>. *Internetová jazyková příručka* (2008–2025). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. [online] Dostupné z <<https://prirucka.ujc.cas.cz/>>. STRAHL, V. *Klíč k výslovnosti cizích vlastních jmen*. Praha: Karolinum, 1999. ŠTĚPÁNOVÁ, V.; ŠIMEČKOVÁ, M. Studentské stáže Otevřená věda v Ústavu pro jazyk český v roce 2021. *Naše řeč*. 105, 2022, s. 41–45.